

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren. N:o 11.

Onsdagen den 15 juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Nisser* under tre veckor från och med den 20 innevarande juni och herr *Schotte* under två veckor från och med den 27 i samma månad.

Föredrogs å nyo och godkändes konstitutionsutskottets den 6 och 8 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om upphäfvande af Konungens rätt att förordna om nya val till Riksdagens båda kamrar eller den ena af dem samt om inrättande af en riksnämnd.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att utlåtandet skulle företagas till afgörande sålunda, att lagtexten först genomginges paragrafvis med ingress och rubrik sist samt att först därefter utskottets hemställan skulle förekomma.

Den af utskottet föreslagna förordning.

§ 11.

Herr Axell: Jag anhåller värdsamt, herr greve och talman, att få yrka afslag å utskottets förevarande hemställan och bifall till reservationen. Men, när jag så gör, sker det tvifvelsutän af helt andra skäl än dem, som varit bestämmande för herrar reservanter. Jag är nemligen för min del fullt ense med utskottets majoritet derutinnan, att en begränsning af den kommunala röstskalan på landet

Första Kammarrens Prot. 1887. B. N:o 11.

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.*

Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)

och, jag må väl äfven tillägga, i stad, är påkallad af hänsyn till så-
väl billighet som politisk klokhet. Andock anser jag mig nödsakad
yrka afslag för närvarande å berörda hemställan, emedan jag be-
traktar en reform på denna enda punkt såsom inoportun. Jag före-
ställer mig nemligen att denna fråga bör lösas samtidigt med andra
ännu viktigare frågor, med hvilka den står i närmaste samband.

Då representationsreformen genomfördes, voro farihågorna för den
öfvermagt inom representationen och särskildt inom Andra Kammaren,
som förslaget onekligen gaf ett enda samhällselement, lika stora som
välgrundade. Såsom motvigt häremot lades den kommunala röst-
rätten till yttersta grund för valen till Första Kammaren. Man trodde
då, att den kommunala röstskalan i förening med högre valbarhets-
qualifikation skulle hindra det samhällselement, som hade till sitt för-
fogande mer än $\frac{2}{3}$ af Andra Kammarens platser, att äfven beherrska
den Första. Jag vill icke påstå att erfarenheten ännu fullt jäfvat
denna förhoppning, men jag tror att ingen af kammarens ledamöter
skulle vilja bestrida att vi med stora steg gå den framtid till mötes,
då detta element skall hafva magt och dermed följande lust att till-
sätta majoriteten äfven inom vår kammare. I de flesta af rikets
landsting har det redan denna magt och vi böra ihågkomma att af
Första Kammarens nuvarande 143 ledamöter tillsätta rikets städer
icke mer än 12. Den politiska faran — jag vågar kalla den så, icke
alls emedan jag icke hellre ser att jordegareintresset än något annat
är det förherrskande inom Riksdagen, utan emedan jag betraktar hvarje
ekonomiskt intresses ensidiga öfvervigt såsom en fara för samhället —
denna fara, säger jag, är obestriddligen i ständigt stigande. Den
snabbare tillväxt, som egt rum i antalet af städernas representanter,
hvilka, man må tycka aldrig så illa om dem, dock äro nödsakade att
taga hänsyn till en mängd andra intressen utom eller åtminstone
jemte jordbrukets, har häremot bildat en motvigt, men det är att be-
fara det kamrarnes flertal och till sist äfven regeringen skall besluta
sig för att icke blott hejda denna snabba tillväxt för framtiden, utan
kanske äfven reducera den andel i representationen, som städerna nu
faktiskt ega. Denna sannolika eventualitet synes mig göra faran desto
större, och ett exklusivt jordegareintresses öfvermagt innebär våda icke
blott för andra näringars bestånd och trefnad, utan framför allt för
jordbrukareintresset sjelft och till sist för eganderätten till jord. På
denna punkt synes det mig att vi stå, *trots* det att Första Kammarens
sammansättning är byggd på fyrktalet, och jag skulle vilja tillägga,
måhända just till följd deraf. Enligt mitt förmenande är det nemligen
uppenbart, att den öfvermagt jordegarna hafva i Andra Kammaren,
derstädes dock begränsad dels af städernas representationsrätt, dels af
det inflytande, som småfolket på landsbygden, den mindre jordbruka-
ren, handtverkaren och arbetaren, kan utöfva vid valen, denna är hardt
nära obegränsad när det gäller val till Första Kammaren eller till dess
nuvarande valkorporation, landstingen. I motsats således till dem af
kammarens ledamöter, som ännu hysa den förhoppning att, om något
skall kunna åt denna kammare bevara en karakter, särskild från med-
kammarens, det skall vara just den nuvarande kommunala röstskalan,

så är jag af den mening att, om denna skall fortfarande läggas till grund för valen till denna kammare, intet annat än en reduktion af densamma, och ganska betydande skall kunna åt kammaren bevara denna karaktersskilnad. Detta är den stora olikhet som förefinnes mellan reservanterna och mig. En sådan reduktion skulle nemligen åtminstone i en del af vårt land göra det möjligt för andra samhälls-element än jordbrukarne att öfva inflytande på valen. Åtminstone skulle den valde då sannolikt mera än nu tvingas att göra afseende vid dessa andra intressen och icke uteslutande förfäkta ett enda, som, det må vara aldrig så stort, dock är ett enda. Jag må möjligen hafva orätt härutinnan och förmodligen kan endast en statistisk undersökning gifva utslaget, men jag anser emellertid frågan af den vikt, att det förefaller mig omöjligt att icke regeringen skulle känna sig lika villig som pligtig att taga frågan under öfvervägande på samma gång den framlägger förslag om en fortgående utbildning af vårt representativa samhällsskick.

Kammarens ärade ledamöter äro kanske tvehogsne om de hörde rätt; det är dock min öfvertygelse att det icke är möjligt att vi kunna stå stilla der vi nu stå, utan att det är nödvändigt att något göres snart, samt att det är regeringen och ingen annan, som bör framlägga förslag härutinnan. Man behöfver enligt mitt förmenande icke mer än genomläsa de motiv, hvarmed dåvarande justitiestatsministern beledsagade Kongl. Maj:ts proposition af den 5 januari 1863 angående representationsreformen för att finna huru långt vi vuxit ifrån de förhållanden, som då förefunnos, och huru litet statsförfattningen vuxit med. Jag skall emellertid icke besvära herrarne med annat än ett par antydningar, som i min tanke kasta ett klart ljus öfver den stora skilnaden mellan, å ena sidan nuvarande förhållanden och, å den andra, författningens förutsättningar. Justitiestatsministern yttrade, bland annat, till försvar eller, rättare sagdt, till stöd för åtgärden att åt de kommunala representationerna, stadsfullmäktige och landstingen, öfverlåta befogenheten och behörigheten att vara valnämnder till första kammaren, följande: "Landstingsmännen kunna nemligen icke antagas komma att utses med något hufvudsakligt afseende å befattningen att stundom vara elektor till riksdagsmän." Hvad är det vi nu se pågå? Rundt kring hela vårt land finnes det hardt när icke någon landstingsman, som icke utses med hufvudsakligt, ja uteslutande afseende på hans befattning att vara elektor till riksdagsman. De mest förtjenstfulle män, de, som tagit den verksammaste del i landstingens arbeten, de uteslutas därför att de icke anses såsom säkra verktyg vid voteringar i fråga om utseende af ledamöter i Första Kammaren. Jag klandrar icke ett sådant tillvägagående ty det är framtvingadt af politiskt nödvärn. Jag har sjelf varit med om att i min hemort från landstinget utesluta just på denna grund en eljest förtjenstfull kommunalman. Men det är en olycka, att författningen är sådan, att de kommunala institutionernas egentliga betydelse på detta sätt förryckes. Jag antager att regeringen skall sjelfmant, utan någon särskild påstötning af Riksdagen finnas villig att taga denna fråga under öfvervägande jemte öfriga närstående frågor, som från alla håll pressas på

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)*

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)*

densamma. Jag skall icke tillåta mig nämna mer än ännu en enda sak ur dessa motiv. Justitiestatsministern yttrade: "Från valrätt till representanter bör man icke utesluta andra oförvitliga medborgare än dem, hos hvilka något politiskt intresse icke kan förutsättas." Vi känna väl litet hvar till att i närvarande stund en stor del af Sveriges oförvitliga medborgare kräfva rätt till representation. Man må nu hysa hvilken mening man vill om det berättigade i denna fordran, så skall man likväl icke nu kunna möta densamma med det skäl, som var bestämmande vid representationsreformens genomförande, eller att icke politiskt intresse hos dem finnes. Det politiska intresset är hos dem, det måste man erkänna, lika stort, ja kanske större än hos en mångfald valberättigade medborgare.

Af hvad jag yttrat torde klart framgå att jag för min del anser det vara regeringens pligt att så snart som möjligt framlägga förslag dels om rösträttens utsträckning, dels om den kommunala röstskalans inskränkning och på samma gång taga i öfvervägande huruvida icke andra valnämnder böra bildas för utseende af Första Kammaren än de nuvarande, stadsfullmäktige och landstingen. Vid sådant förhållande anser jag icke den föreliggande frågan böra behandlas ensam för sig, och i följd häraf är jag nödsakad att för närvarande å förslaget yrka afslag, samt anhåller om proposition härå.

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Till en början må det tillåtas mig att uppfylla ett löfte, som jag gifvit en af kammarens ledamöter, herr Hasselroth, hvilken bedt mig för kammaren tillkännagifva, att han af en ofta påkommande nervös hufvudvärk, som i dag särdeles häftigt angripit honom, är hindrad att, såsom han ämnat, nu i afton här infinna sig för att försvara lagutskottets förevarande betänkande. Han kände sig nemligen uppfordrad och pligtig dertill, enär han biträdt detta betänkande, i olikhet med flertalet af utskottets öfriga ledamöter från denna kammare, hvilka såsom synes af anteckningarna efter betänkandet, varit derifrån skiljaktigt.

Sedan jag uppfyllt detta löfte skall jag be att få framställa det yrkande, att kammaren ville, med afslag å utskottets förslag till förändrad lydelse af förevarande § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, bifalla den af mig med flere ledamöter af denna kammare afgifna reservationen, enligt hvilken samma paragraf borde lyda sålunda:

"Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som angå sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden."

Denna modifikation af den i berörda § 11 uppställda regel att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, har omfattats af både reservanterna och utskottets pluralitet. Anledningen till samma modifikation ligger i öppen dag. Såsom bekant hafva genom särskilda lagar den 26 september 1884, den 1 maj 1885

och den 12 juni 1885 grunderna för deltagande i kostnaderna för byggnad och underhåll af dels tingshus och häradsfängelse, dels prestgård, dels ock kyrka med hvad dertill hörer undergått väsentlig förändring.

Enligt dessa lagar skola nu mera väl alla, som inom kommunen erlägga kommunalutskylder, deltaga i utgörande af berörda byggnadsskyldigheter men icke en hvar efter fullt fyrktal. Endast innehafvare af fastighet skall deltaga efter hela det honom påförda fyrktalet; för andra beskattningsföremål deremot utgöras skyldigheterna endast efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Hade i sammanhang med antagandet af dessa lagar, väckts *fråga* om en sådan modifikation af regeln i § 11, som nu af utskott och reservanter föreslagits, så hade för visso en dylik lagförändring ock vidtagits, ty efter samma grund enligt hvilken man deltagar i utgörande af ett kommunalt besvär, synes man böra deltaga i beslut i ärenden rörande samma besvär. Detta öfverensstämmer fullkomligt med kommunalförfattningens anda; och på många orter har det syntts vederbörande så sjelfklart att så skall tillgå, att man utan särskilda lagbestämmelser förklarar, att för andra beskattningsföremål än fastighet finge röstas allenast med en fjerdedel af fyrktalet. Det är här således endast fråga om att lagfästa hvad som redan nu är sedvänja. Denna reform skulle ock om den ensam ifrågasatts, varit betryggad, men nu har den vanliga gengångarmotionen om inskränkning i röstskalan åter kommit fram, om ock med någon modifikation, liksom ock lagutskottet i sitt tillstyrkande gjort någon modifikation i sin vanliga hemställan. För min del tillåter jag mig att, under åberopande af allt som tillförene i denna kammare anförts mot inskränkingen af den kommunala rösträtten på landet, dock med undantag af de skäl den näst föregående talaren andragit, yrka afslag å herr Nydahls motion och utskottets i anledning deraf afgifna förslag; men deremot bifall till den ändring af § 11 i förevarande förordning, hvarom reservanterna från denna kammare gjort hemställan.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Denna fråga är vid riksdagen så ofta behandlad och så ofta afslagen af denna kammare, att det icke torde vara något nytt att derom säga. Dock föreligger frågan nu i en ny form derutinnan, att deltagande i val af landstingsmän och valmän för dessas väljande uteslutits. Detta synes mig från denna kammares förr ofta uttalade ståndpunkt vara en så stor förbättring att jag anser förslaget kunna i den form lagutskottet tillstyrkt, kunna antagas. Såsom det i motiven uppgifves, är det mer än 54 kommuner, der en person har så stort röstetal att han i alla beslut, som röra utgifter, kan kullvotera hela kommunen. Det är ju påtagligt att en lagändring i syfte att förhindra dylikt endast är en gård af rättvisa. Jag vill undvika att här påpeka de missförhållanden, som uppstå derigenom att en person pålägger de andre beskattning. Jag förstod visst icke rätt den förste talaren. Han hade vissa skrupler vid att låta val till landstingsmän undantagas. Han framstälde dertill åtskilliga önskningsmål, som emellertid blifvit i motion till Riksdagen uttryckta. Skall saken taga form i lag, tror jag det vara lyckligt att gå en sådan

*Lagförslag
om ändring
af den kommunala rösträtten på
landet.*
(Forts.)

Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)

medelväg, som lagutskottet gjort. Inslår man på den af reservanternas föreslagna banan blir det antagligen olika beslut mellan kamrarna, som förmodligen lagutskottets framstående ordförande kan sammanjemka; ehuru jag icke förstår huru de skulle kunna sammanjemkas. Bifall till reservationen skulle allenast vålla ytterligare uppskof med denna reform. Vill man reformen, är det icke skäl att göra uppskof på uppskof emedan derutaf oftast härflyter snarare försämringar än förbättringar.

Det är derföre enligt min mening bättre att antaga detta förslag, äfven om man önskar det i ett eller annat hänseende annorlunda formuleradt. Jag tillåter mig derföre att hos herr greffen och talmannen anhålla om proposition på bifall till utskottets föreliggande förslag.

Friherre Klinckowström: Liksom vid flere föregående riksdagar, då denna fråga varit före, jag varit bland deras antal, som önskat en förändring hvilken ginge i samma riktning, som den af utskottet föreslagna, kan jag ej heller nu annat än vidhålla samma mening.

Mig tyckes vara med både rättvisa och billighet öfverensstämmande att en förändring sker i afseende å röstetalet vid kommunalstämmas å landet förhandlingar derför, att, såsom föregående riksdagars utredning af denna fråga till fyllest visar, en stor orättvisa sker inom de kommuner, der få eller kanske *en enda* eger någon större förmögenhet och derför har å sin hand samladt ett öfvervägande fyrktal. Detta har gått så långt och orättvisan blifvit så stor, att jag tror, det denna fråga omöjligen kan falla förr än någon förändring härutinnan skett.

Och, mine herrar, hvad är det man begär i detta lagutskottets betänkande? Man begär, att ingen må, utom vid val af landstingsmän eller valmän för desses väljande, utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Är nu detta någon nyhet? Nej, visserligen icke. Om vi slå upp kongl. förordningen om kommunalstyrelse i städerna förutom Stockholm, finna vi der i 12 § den bestämmelsen, att "ej må någon kunna vid allmän rådstuga utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en femtiondedel af stadens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar bevillingen för tio tusen riksdalers inkomst af kapital eller arbete." Här är således rättigheten att rösta till följd af förmögenhet, för inkomst af kapital eller arbete, fem gånger så mycket inskränkt, som utskottet satt i fråga. Man får ej enligt denna förordning rösta för större qvotdel af stadens röstetal än en femtiondedel, och här är förslaget med afseende å kommunalstyrelse på landet, att Riksdagen skulle adoptera den förändringen, att åt den större förmögenheten skulle inrymmas en rösträtt af ända till en tiondedel af kommunens hela fyrktalsbelopp, således fem gånger större rättighet än som nu under många år iurymts för den kommunala styrelsen åt förmögenheten i städerna. Jag finner således detta förslag öfverensstämma

både med rättvisa och billighet. Och detta är för mig tillräcklig orsak att begära bifall till utskottets hemställan.

Den förste talare, som här uppträd, yrkade afslag bland annat på den grund, att den föreslagna förändringen kunde inverka på hvad han kallade kammarens *karakter*.“ Jag beklagar, att ehuru jag varit ledamot af denna kammare under tio riksdagar, jag ändock icke kan säga hvad som utgör kammarens karakter. Men han har kanske bättre reda derpå, som varit här en kortare tid.

Jag tycker, att det vore kammaren värdigt att öfva rättvisa och billighet mot de mindre bemedlade folkklasserna, som otvifvelaktigt hafva rätten på sin sida. Och får jag därför på det varmaste förorda bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Unger, Adolf*.

Herr vice talmannen: Jag får i likhet med hvad jag gjort vid de föregående tillfällen, då denna fråga varit före, anhålla om afslag å utskottets förslag.

Enligt min åsigt har den kommunala rösträtten alldeles för stor betydelse för denna kammares sammansättning efter den nya riksdagsordningen, för att det skulle kunna vara skäl att nu göra en förändring deri. Jag är också alldeles öfvertygad, att de skäl man velat anföra emot bibehållande af den nuvarande röstskalan i andra kommunala frågor alls icke hafva den betydelse man velat tillägga desamma. Att åter, i likhet med utskottet, låta den kommunala rösträtten i öfrigt förändras, men bibehålla det nu varande beräkningssättet endast med afseende å landstingsmannavalen, det skulle enligt min uppfattning vara detsamma som att från dess rot lösrycka denna rösträtt och låta den hänga i luften.

Mot den förändring i förevarande paragraf, som landshöfding Bergström och öfriga reservanter i utskottet föreslagit, har jag deremot icke något att invända, utan anhåller att härutinnan få förena mig uti det af landshöfding Bergström framställda yrkande.

Herr Hedlund: Vi hafva hört talas om gengångare. Det är just denne gengångare, som synes mig vara den viktigaste punkten i det framställda förslaget, nemligen den gengångare, som ligger i begränsningen af det alltför obegränsade antal röster, hvilka nu tillfalla de högst beskattade inom kommunerna.

Här i förslaget har gjorts en skilnad mellan rösträtten vid andra kommunala angelägenheter och vid val till landstingen. Jag skall be att sedan få nämna några ord om denna nya åtskilnad. Men jag vill nu säga, att den kommunala författningen för städerna, som för åtskilliga år sedan utan buller och bång gjorde en så stor förändring i de förmögnares rösträtt i vissa städer, icke i sin tillämpning bekräftat några farhågor för beskattningens och valens förrättande. Och kammaren må dock ej tro, att den då i städerna befintliga skilnaden emellan de högre och de lägre beskattades inflytande var stort mindre än den, som nu förefinnes i våra landskommuner.

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)*

Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
lmdet.
(Forts.)

Jag vill såsom ett exempel härpå åberopa Göteborg, der en af de högst beskattade hade så många röster till sitt förfogande, att när vid förefallande voteringar han ensam stod på ena sidan och öfriga röstande på den andra, borgmästaren kunde fråga desse: erkänna herrarne, att majoriteten är på den andra sidan? och de måste härpå svara ja. Denne man var nu grannlaga nog att känna sig så besvärad af sin öfvermakt, att han vanligen undvek att begagna sig deraf utom när han såg, att flertalet redan stod på den sida han ville understödja. Hvad har nu erfarenheten lärt angående verkningarna af denna stora reduktion från rättighet att rösta med ett eller annat tusental röster till ett hundra — den som här talar fick på detta sätt sin rösträtt reducerad till omkring en femtedel af hvad den skulle eljest varit? Jo, erfarenheten har lärt, att det visserligen ännu klagas öfver den alltför stora öfverlägsenhet, som hundratalet röster har öfver dem, som endast förfoga öfver ett fåtal, men att det dock i allmänhet kan sägas, att sammansättningen af stadsfullmäktige blifvit ett uttryck för de goda och förståndiga elementen i samhället. Jag tror, att, om man undantager en och annan från de djupa lagren, hvilken vid valen känner missmod öfver sin vanmakt, så utfalla valen till allmän belåtenhet. Hvad har vidare erfarenheten lärt oss om stadsfullmäktige såsom valkorporation till Första Kammaren? Jo, ingalunda att de taga hänsyn uteslutande till en persons ståndpunkt i en eller annan politisk fråga, utan att de uppsöka den redbare och gode medborgaren, hvarför vi ock se att en af Göteborgs två icke på politiska skäl valde representanter i denna kammare, blifvit vald, oaktadt han visserligen ej i den nu allena rådaude tullfrågan motsvarar staden Göteborgs mening.

Jag tror, emot hvad som blifvit sagdt af den förste talaren, att den grund, hvarpå vår riksdagsordning bygt den Första Kammaren, då den ville göra landstingen till valkollegier, var en ganska god grund. Nu tycktes han vilja ändra denna grund, men jag föreställer mig att de stora städerna och länen böra vara ganska goda valkollegier till denna kammare, om också tillfälligtvis hänsyn tages i öfvervägande grad till en eller annan politisk fråga, som då kanske låter en persons insigter och ståndpunkt i andra frågor träda i bakgrunden. Jag betraktar dock detta endast såsom tillfälligt, och särskildt kan det icke vara någon fara för handen, när valen ske på nio år. Sålunda har i år skett ett val för ett af de norrländska länen, hvilket fick alldeles motsatt utgång mot hvad man förestält sig på grund af länets ståndpunkt i tullfrågan.

För min del har jag uppfattat detta så, att landstinget betänkt att Första Kammaren väljes icke på en tillfällig fråga, utan med hänsyn till hvad som kan komma före under nio års tid. Så varm vän jag än är af det fria utbytet, kunde jag likväl ej då förena mig i någon förkastelse öfver valet af denne aktade man.

Man har i Frankrike — jag vet ej om vår egen representation utöfvat något inflytande derpå — gjort de kommunala representationer, s. k. conseils généraux, som motsvara våra landsting till valkollegier för en stor del af senaten. Såsom en betänklighet mot denna

sammanblandning af politik och kommunala angelägenheter har visserligen från de radikala i Frankrike höjts klagomål öfver att åtskilliga rojalister blifvit valde till senatorer från conseils généraux. Men dessa val hafva, efter hvad man sedermera erfarit, skett med hänsyn dertill, att den valde var en i sin ort högt aktad man, och för min del skulle jag under sådana förhållanden utan tvekan ställa mig på deras sida, som ville välja den allmänt aktade mannen, äfven om han hyste olika politiska åsigtter mot mig sjelf, och detta ehuru det i Frankrike gäller en mycket viktigare fråga än här, eller sjelfva det närvarande statsskickets grund. På samma gång jag således vill åt stadsfullmäktige och landstingen häfda deras egenskap af valkollegier åt Första Kammaren, tror jag att dessa böra taga synnerlig hänsyn till hvilka personer de välja och beklagar, om de skulle låta någon speciel politisk fråga på dagordningen inverka på sig, vare sig frihandlare eller tullskyddsvänner, monarkister eller republikaner. Dessa senare hafva visserligen vi ej att frukta, de äro gentemot monarkisterna en ropandes röst i öknen, åtminstone i denna kammare. Jag vill dock härmed visst icke säga att denna kammare är någon öken.

Emellertid — om detta förhållande skall fortfara och om man vill, hvad här på förmiddagen uttalades och ofta sagts i pressen, att äfven landstingens val och sålunda valen till Första Kammaren skola vara ett uttryck för landets mening, måste vi företaga valen annorlunda än nu. Ty det visar erfarenheten, att landstingen kunna välja personer, hvilkas åsigtter äro alldeles i strid med den mening, som fått sitt uttryck i valen till Andra Kammaren. Detta utgör ett bevis för att elektorerna till landstingen icke utses på sådant sätt, att deras ståndpunkt i dagens frågor är densamma som länets. Och jag vill begagna tillfället att här säga att utom alla andra skäl var det för regeringen en fullgiltig anledning att ej upplösa äfven Första Kammaren, att folkmeningen dermed ingalunda hade kommit till sin rätt.

En annan vore om denna kammares elektor, d. v. s. om landstingen, äfven kunnat upplösas, men då detta ej gick för sig hade den omständigheten mött, att elektorerna till kammaren blifvit utsedde på en orimlig rösträttsgrund.

I sitt föreliggande betänkande har utskottet velat göra i allmänhet en inskränkning i den nuvarande rösträtten, men låtit det gamla systemet kvarstå med afseende på valen till landstingen. I mer än ett bolag, der jag är ledamot och der man i rent materiella intressen låtit hvars och ens insats i bolaget vara bestämmande för rösträtten, har man gått en motsatt väg och låtit *valen* vara personliga. I ett och annat bolag begränsar man dock äfven i allt maximum af röstetalet på det ej en eller annan mäktig aktieegare skall kunna ensam bestämma det hela. Nu är dock fallet att landstingen hafva ej så rent uteslutande materiella intressen att bevaka som aktiebolag, och kunna nu vissa penningebolag modifiera rösträtten för sina aktieegare, förefaller det besynnerligt, om ej äfven Riksdagen skulle kunna gå in på en modifikation af rösträtten till landstingen. Men det är en känd sak att när det gäller magt, är det en sällsynt sak att den magt-egande korporationen gifver vika en tum från sin ställning. Det for-

Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.*
(Forts.)

dras en djup känsla af ansvar hos människan för att hon skall uppoffra något af sin magt. Oftast tänker hon som så, att jag söker handla efter bästa förstånd och därför vill jag hafva kvar min magt och ej stå risken att andra, som senare skulle få den, missbruka densamma. Detta är ett naturligt resonnement hos många, men de, som så tänka, borde besinna, att det ej alltid är hos dem sjelfva, som magten kommer att hvila. Efter dem kunna komma andra och mindre rättfärdige och mindre sjelfuppoffrande, som använda magten i rakt motsatt riktning. Jag har ock sedan lång tid tillbaka haft till min lösen, att de magtegendes äldste uppgift är att inskränka sin magt och dermed sitt eget ansvar, nemligen när billighet och klokhet det kräfva och framför allt när *rättvisan* det fordrar.

Jag står ej här för att tala med något slags hot, ett argument som är mig vidrigt vare sig man vill drifva mig till fosterlandskärlek med hot om ryssen eller till gudaktighet med hot om djefvulen. Jag erkänner endast det rättas magt. Men det torde ej kunna döljas, att på ju flere vi kunna utbreda ansvaret, på ju bredare lager vi kunna lägga denna börda, på desto starkare basis hvilar samhället.

Jag vill upprigtigt säga att jag ej undrar på dem, som tveka att medgifva rösträttens inskränkning med afseende å beskattningsrätten. Jag har en god vän, som har sagt till mig: jag är så godt som ensam skattdragande i min kommun; skulle det då vara rättvist att låta de små hemmansegarne rösta öfver mig och låta hela bördan falla på mig? Detta är ett argument af stor vikt. Men här bör dock ihäggkommas, att en kommun har andra än materiella intressen och en af de äldste lagstiftarne i denna kammare, våra kommunallagars kanske förste främjare, har uttalat, att han hade ingen aning om att det skulle kunna hända det rösträtten inom en kommun tillfölle uteslutande en person. Den förberedande statistiska undersökningen var ännu ej fullbordad, eljest hade han utan tvifvel väckt förslaget om att denna magt fördelades på två, tre eller fyra händer. Jag tror ej heller, att de som få draga skatten till kyrka och skola, böra vara rädda för den inskränkning hvarom här är fråga.

Jag skulle gerna vilja förena mig med dem, som vilja tillstyrka bifall till lagutskottets förslag, men jag hyser stora betänkligheter just i afseende å rösträttens bibehållande i fråga om valen till Första Kamraren.

Blir det votering, torde jag dock anse mig nödgad att rösta för bifall, ehuru ganska ogera, då jag icke kan begära återremiss i denna riksdagens sena timme.

Herr Cederberg: Då jag hörde den förste talaren på grund af *politiska* skäl yrka afslag på utskottets betänkande, trodde jag, att jag hörde galet, ty utskottets förslag undantager uttryckligen den politiska rösträtten, så att i denna del ej den ringaste förändring skulle ske; åtminstone är detta utskottets mening. Då han vidare yttrade, att en massa nu icke valrättegande kräfva valrätt och att den reform, som utskottet föreslagit, skulle möjligen lägga hinder i vägen för deras anspråk, ber jag att få erinra derom, att när det nu

kräfves valrätt af sådana, som icke ega sådan, sker det nästan utslutande med hänsyn till Andra Kammaren och i afseende på valen till denna har den kommunala rösträtten icke det ringaste inflytande. Jag vet väl att åtskilliga kräfva valrätt ännu längre ned så, att äfven sådana, som icke träffas af beviljning, skulle få valrätt, men dessa äro så få, att jag tror vi kunna lemna dem ur räkningen.

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)*

Det är dock nu ej min mening att här taga utskottet i försvar. Visserligen hör jag till dem, som anse en begränsning af den kommunala rösträtten ej blott befogad utan äfven nödvändig, men olyckligtvis hafva alla förslag derom, som framkommit till Riksdagen, utan undantag varit af den beskaffenhet, att jag af formella skäl ej kunnat biträda dem. De af Kammarens ledamöter, som deltog i denna frågas behandling vid 1885 års riksdag, skola måhända erinra sig, att jag då stod på samma ståndpunkt som nu. Det nu föreliggande utskotts-förslaget är icke bättre än de föregående. Vi hafva nyss på förmiddagen hört talas om, huruledes en lag, ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter, icke står i öfverensstämmelse med gällande grundlag. Skulle lagutskottets förevarande förslag gå igenom, komme 4 § landstingslagen att ej stå i full öfverensstämmelse med 11 § i kommunalstämmoförfattningen. I 4 § landstingslagen står nemligen, att "härad eller tingslag, som innefattar endast en kommun, väljer omedelbart det föreskrifna antalet landstingsmän, enligt hvad för *val i kommunalstämma är stadgadt*". Nu innehåller utskottets förslag, att man i kommunalstämma ej skulle ega rätt att välja utan med en viss begränsning af röstetalet, men denna begränsning skulle icke inträda när det är fråga om val af landstingsmän, hvilka således icke skulle väljas efter samma grunder som gälla för kommunala val.

Går man vidare till 5 § landstingslagen, står der, att landstingsmännens valmän jemte ett lika antal suppleanter utses bland dem, som i kommunalstämma rösträtt ega efter der gällande *allmän* röstgrund. Men i 11 § kommunalförfattningen, sådan den skulle lyda enligt utskottets förslag, föreskrifves en för val till landstingsmän och deras elektoror gällande *särskild* röstgrund. Man skulle således enligt 5 § förstnämnda lag begagna en allmän röstgrund, men enligt 11 § kommunalförordningen en särskild!

Det är af dessa skäl och dem jag i öfrigt anförde vid 1885 års riksdag, och hvilka jag här ej vill upprepa, som jag icke kan vara med om utskottets förslag.

Jag kommer så till det förslag reservanterne framlagt. Jag erkänner det berättigade i deras förslag, liksom jag erkänner det berättigade i en begränsning af den kommunala rösträtten, och jag tror det äfven vara lättare att genomföra. Det står ej heller i strid med andra af mig kända stadganden. Men enligt min tro skulle det af reservanterna föreslagna stadgandet vid kommunalstämmorna åstadkomma ett ytterligt besvär, när någon gång omröstning enligt detta stadgande skulle komma att ega rum, och det besvär och måhända äfven trassel förändringen skulle orsaka torde vara större än hela förändringen är värd. Jag vill således ej yrka bifall till deras för-

*Lagförslag
om ändring
af den kom-
munala röst-
rätten å
landet.
(Forts.)*

slag, men skulle det hafva utsigt att gå igenom, vill jag ej med min röst förhindra det.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas med den lydelse utskottet föreslagit, dels ock, af herr *Axell*, att kammaren skulle godkänna den förändrade lydelse af 11 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, som föreslagits i den vid utskottets utlåtande fogade reservation.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden samt förklarade sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för antagande af herr *Axells* förslag.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner § 11 i den af lagutskottet i dess utlåtande n:o 13 föreslagna förordning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkänner kammaren den förändrade lydelse af 11 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 21;

Nej — 76.

§ 59 samt ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af § 26 i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 29 juni 1866.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 4 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 12 § handelsbalken.

*Om förmåns-
rätt för
kommunal-
utskylder.*

Herr Bergström: Herr grefve och talman! På sätt kammaren har sig bekant och äfven af detta betänkande inhentas, beslöt Riksdagen vid januari-mötet en lag, enligt hvilken 17 kap. 12 § handelsbalken erhöles en förändrad lydelse, hvarigenom skulle beredas förmånsrätt för kommunalutskylder. Detta lagförslag remitterades utaf Kongl. Maj:t till högsta domstolen och vid granskningen af detsamma derstädes förekommo så svåra anmärkningar, att Kongl. Maj:t fann sig icke kunna godkänna lagförslaget, hvarom Kongl. Maj:t i skrifvelse af den 29 sistlidne april underrättade Riksdagen. Icke dess mindre har en motionär ånyo framkommit med denna fråga strax efter det meddelade afslaget. Han tyckes dock hafva rönt behof att ursäktas sig för det han, oakadt frågan så nyss blifvit af Kongl. Maj:t afgjord, ånyo väckt densamma inom Riksdagen. Till och med utskottet, som understödt motionen, söker en ursäkt för detta. Utskottet yttrar nemligen: "Af ordalagen i den skrifvelse, hvaruti Kongl. Maj:t för Riksdagen tillkännagifvit sitt beslut i fråga om Riksdagens senast framlagda förslag i ämnet, synes ock kunna slutas, att Kongl. Maj:t för sin del icke haft något att eriura mot förslagens syfte". För min del finner jag denna slutledning högst obefogad. När ett lagförslag förekommer till granskning och detsamma vid denna granskning finnes vara behäftadt med så svåra redaktionsfel, att det icke kan fastställas, så synes mig icke vara behöfligt att ingå i granskning af lagförslagens principer. För min del har jag tillförene yttrat mig emot dessa försök att, emot regeringens åsichter, drifva fram en sak genom att förnyade gånger väcka motion derom. Som alla, hvilka följt denna fråga med någon uppmärksamhet, känna, hafva förslag gång efter annan blifvit väckta i detta ämne och gång efter annan, när de bifallits i riksdagen, afslagna af Kongl. Maj:t.

Jag hör till dem, hvilka anse det strida emot en sund kreditlagstiftning, att införa nya förmånsrätter och särskildt för kommunalutskylder. Jag skulle tvärt om med glädje helsa det lagtörslag, hvarigenom vissa förmånsrätter, som nu äro i lag stadgade, blefvo afskaffade.

För att häfda min ståndpunkt i detta afseende yrkar jag afslag å lagutskottets hemställan om aflåtande till Kongl. Maj:t af ifrågasvarande skrifvelse.

Herr Claëson: I motsats mot den föregående, högt ärade talarren hyser jag, såsom jag förut varit i tillfälle att nämna, sympatier för den nu föreslagna lagförändringen. Jag gör detta på tvenne hufvudskäl. För det första kränker det mitt rättsmedvetande, att staten för sina utskylder har förmånsrätt men icke kommunen, ehuru kommunalutskylderna äro af samma art och den rättsgrundsats, nemligen den tvungna krediten, som ligger till grund för statsutskyldernas förmånsrätt, gäller, enligt min tanke, äfven för kommunalutskylderna.

Om förmåns-
rätt för
kommunal-
utskylder.
(Forts.)

För det andra är förhållandet, att dessa på kommunerna sinsemellan ojemnt fördelade kommunalskatter på många håll äro ganska tryckande. Jag anser, att staten, då detta kan ske, bör vidtaga några lättnader härutinnan och åtminstone icke försvåra det, så att de redan förut tungt beskattade kommunalmedlemmarne skola behöfva betala icke blott sina egna utskylder utan äfven för andra, hvilka blifvit insolventa. Det är sant, att Kongl. Maj:t förklarar sig icke kunna godkänna det framlagda förslaget på grund af högsta domstolens afstyrkande utlåtande, men om man någonsin kan säga, att en fråga fallit bestämdt och afgörande framåt, så är det väl denna. Det har hos mången inom kammaren gällt som en trosartikel, att högsta domstolen skulle motsätta sig principen om förmånsrätt för kommunalutskylder. Af de 7 ledamöter, som varit med vid ärendets behandling, har endast en satt sig emot denna princip, de andra hafva mer eller mindre uttryckligt godkänt principen, men fem af dem hafva afstyrkt förslaget på grund af otydlighet i redaktionen och särskildt den inkonsequensen, att, efter en sträng bokstafstolkning, den stora del af hvad man plägar benämna kommunalutskylder, hvilken beslutas på kyrkostämman, icke skulle falla derunder.

Då jag således, lika med lagutskottet, fortfarande önskar den ifrågasatta förändringen, biträder jag äfven lagutskottets mening att, efter hvad nu händt, Riksdagen icke bör försöka formulera något nytt förslag, utan öfverlemna åt Kongl. Maj:t att låta utarbета ett sådant förslag, hvilket sedan får genomgå skärselden i högsta domstolen. Deremot kan jag icke biträda utskottets förslag att undantaga landstings- och häradsmedel från de utskylder, hvilka böra utgå med förmånsrätt. Det strider nemligen emot den princip, som man nu vill få införd, lika rätt för alla allmänna utskylder, och det strider så mycket uppenbarare deremot, hvad landstingsmedlen beträffar, som afgifter, om de beslutas af stadsfullmäktige i större städer, hvilka icke höra under landsting, då skulle få förmånsrätt, men icke samma slags afgifter, om de beslutas af landsting. Det är vidare, enligt min tanke, opraktiskt och föranledande till trassel och oreda, ty den, som bevakar utskylder efter kronobetsedeln, bevakar äfven landstingsskatten, som finnes der uppförd och yrkar då nog förmånsrätt för båda. I somliga konkurser, der anmärkning ej göres, erhålles förmånsrätt, i andra icke. Dessutom synes det mig sakna allt fog att nu från förmånsrätten undantaga landstings- och häradsmedlen, då båda kamrarna nyligen beslutat en sådan förmånsrätt och inom högsta domstolen icke gjorts anmärkning emot förslaget särskildt i detta afseende.

Jag ber derföre att få yrka bifall till lagutskottets hemställan, med den af Andra Kammaren redan beslutade förändring att under den äskade förmånsrätten skola inbegripas äfven landstings- och häradsmedel.

Herr Hedlund: I likhet med en föregående talare, lagutskottets högt ärade ordförande, hyser jag, för min ringa del, stora betänkligheter emot tysta förmånsrätter. Jag har dock sökt att bilda mig en rättsgrund i fråga om kommunens ställning till den enskilde, emedan

det har synt mig, att billigheten fordrar, att kommunen skall få ut sin andel äfven af den, som kommit på obestånd. Det är denna synpunkt, hvilken jag har sökt uppställa för mig — utan anspråk att den skall ega full giltighet — som jag här vill omnämna, då den likväl torde vara värd att beaktas.

Om förmånsrätt för kommunalutskylder.
(Forts.)

Kommunerna hafva vissa allmänna åligganden, hvilka kräfva uttaxering af medel. Dessa uttaxerade medel skola gå ut af *all* inom kommunen befintlig egendom, äfven den privata egendomen. Det årligen erforderliga beloppet uträknas efter hvad de enskilde ega i kapital och inkomst. Om någon af dessa kommer i en sådan ställning, att han icke kan betala sin andel, så faller denna på de andra. Kommunernas helhet inskränkes derigenom och de öfrige blifva orättvist belastade genom att den, som kommer på obestånd, derifrån undantages. Går man ut från den synpunkten, blir det icke en tyst förmånsrätt, man här talar om, utan om bevarande af kommunens rätt såsom samfäldhet att utfå af *alla* hvad som tillhör det gemensamma. Ställer man saken på den ståndpunkten, framträder frågan om den tysta förmånsrätten i annan dager, än då det gäller individ mot individ, der vid den tysta förmånsrätten kan varda till kränkning af den andras rätt.

Det är denna synpunkt som varit för mig bestämmande, då jag understödt dessa förslag i fråga om kommunernas rätt att få ut sina skatter af dem, som kommit på obestånd.

Herr Ekenman, Victor: Det skulle nog låta sig göra, att försvara den särskilda uppfattning, som lagutskottet i detta fall haft derom att landstings och häradsmedel icke hafva samma vikt och betydelse som öfriga kommunalutskylder; men jag skall icke göra något försök i detta hänseende, ty det är aldeles påtagligt att, sedan Andra Kammaren fattat sitt beslut i denna fråga, man genom i någon mån olika beslut kunde äfventyra sjelfva sakens framgång. Några principiella betänkligheter emot att äfven dessa medel tillerkännas förmånsrätt har jag, för min del, för öfrigt icke.

Jag skall derföre, i likhet med herr Claëson, framställa det yrkande, att Första Kammaren måtte fatta ett beslut i likhet med det, som redan fattats i Andra Kammaren eller således att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 17 kap. 12 § handelsbalken, att afgifter, beslutade å allmän rådstuga, af stadsfullmäktige, landsting, kommunalstämma eller kyrkostämma, äfvensom s. k. häradsmedel, må för sista och löpande året utgå med förmånsrätt, dock efter samtliga öfrige fordringar, för hvilka enligt nu gällande bestämmelser förmånsrätt tillgodonjutes.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o) att detsamma skulle godkännas, 2:o) af herr *Claësson*: att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 17 kap. 12 § handelsbalken, att afgifter, beslutade å allmän rådstuga, af stadsfullmäktige,

Om förmåns-
rätt för
kommunal-
utskylder.
(Forts.)

landsting, kommunalstämma eller kyrkostämma äfvensom s. k. häradsmedel, må för sista och löpande året utgå med förmånsrätt, dock efter samtliga öfriga fordringar, för hvilka enligt nu gällande bestämmelser förmånsrätt tillgodonjutes, samt 3:o) att utskottets hemställan skulle af kammaren afslås.

Derefter gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering; i anledning hvaraf och sedan såsom kontraposition dervid antagits herr Claësons förslag, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår lagutskottets utlåtande n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets hemställan med den af herr Claëson föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—42;

Nej—51.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 8 och 10 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 7 kapitlet samt vissa delar af 10 och 11 kapitlen strafflagen.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts att utlåtandet skulle till afgörande företagas sålunda, att lagtexten först genomginges paragrafvis med ingress och rubrik sist, samt att först derefter utskottets hemställan skulle förekomma.

Den af utskottet föreslagna lag angående ändring i vissa delar af 7 och 10 kapitlen strafflagen.

Ändring of
7 kap. 1 §
strafflagen.

7 kap.

1 §.

Herr Sundberg: Lagutskottet har här i denna paragraf, tillsammans med hvilken den nästföljande på det allra närmaste hör, föreslagit några förändringar i det af Kongl. Maj:t framlagda lagförslaget, hvilka förändringar jag, för min del, snarare måste anse såsom försämringar än såsom förbättringar.

Den ena förändringen är den, att det skydd, som det kongl. förslaget tillerkänt de af staten erkända religionssamfundens trosläror, här i lagutskottets förslag är struket.

Den andra förändringen består deri, att framför ordet "förargelse" i 1 § är inskjutet ordet "allmän", så att följaktligen ett så kalladt religionsbrott icke skulle blifva ett sådant, utan att *allmän* förargelse genom detsamma är åstadkommen, ett tillägg alltså, hvarigenom naturligtvis brottets åtkomlighet af lagen betydligt försvåras.

Den tredje förändringen åter består deri att den första paragrafen i det kongl. förslaget här är fördelad i två, hvarigenom åsyftas, att gäckeri med gudstjensten skall beläggas med mindre straff än det gäckeri, som är direkt rigtadt mot Guds ord och sakramenten.

Hvad nu den första af dessa nämnda förändringar vidkommer, så torde må hända vid närmare granskning förändringen befinnas mindre lycklig. Det är visserligen sant, hvad utskottet säger, att en troslära icke är någonting annat än ett uttryck för, huru det ena eller andra kyrkosamfundet uppfattar Guds ords innehåll, och således icke detsamma som detta ord sjelf. Men obestridligt är likväl, att hvarje sådant samfund betraktar sin troslära eller sin bekännelse såsom ett exakt uttryck för hvad det heliga ordet innehåller, och känner sig följaktligen, i händelse af gäckeri, smälek, hån o. s. v., hvilka rigtats mot denna troslära, i sitt religiösa medvetande lika djupt kränkt, som om samma förgripelse rigtats direkt mot ordet sjelf. När man nu, mine herrar, temligen allmänt erkänner, att ett så kalladt religionsbrott är ett af lagen åtkomligt brott endast på den grund, att ett samfunds religiösa medvetande och känsla genom gäckeri eller hvad man vill kalla det kränkes, så finnes efter nyssnämnda beskrifning icke något skäl att undandraga trosläran samma skydd, som man gifvit ordet sjelf. Låt oss för öfrigt för ett ögonblick i tanken sätta oss in uti huru saken gestaltar sig i det verkliga lifvet. Allt hvad lagen subsumerar under benämningen "lasta", "gäcka" o. s. v. är nästan alltid rigtadt mot trosläran, det vill säga, den menliga uppfattningen af ordets innehåll, och endast sällan mot ordet sjelf, för hvilket man vanligtvis försäkrar att man hyser en ganska djup vördnad, äfven om man i gerning visar ett aldrig så stort förakt för detsamma. Jag vädjar i detta hänseende, utan fruktan för att kunna vederläggas, till hvar och en, som eger någon kännedom om sådana slags företeelser som de nu ifrågavarande. Men utskottet anmärker nu, att om man erkänner trosläran i paritet med ordet, då uppkomma vid lagtillämpningen en mängd vanskligheter och, bland dem, särskildt den, att man efter all sannolikhet skulle onödigt skapa en mängd martyrskap, hvilket skulle bereda samhället hvarjehanda olägenheter. Jag måste bekänna, att jag, för min del, alldeles icke fruktar för något dylikt, emedan jag tror på våra lagskipares förstånd, och jag

Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)

Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)

vill icke förneka, att det förekommer mig nästan gränsande till det löjligen, när man här i vårt land vill försöka tala om öfvertygelsens eller talfrihetens martyrskap. Nog veta vi deremot alla, mine herrar, att det i våra dagar går ofantligt lätt att med goda vänners tillhjälp för godt köp *tillverka* så kallade martyrer. Så blir den t. ex. mycket lätt på den nyss antydda vägen en sådan martyr, som icke får alldeles ogeneradt med munnen vända upp och ned på hela vårt samhälle; så blir den förklarad för en sådan martyr, som hör till de moderna osedlighetsapostlarne, i fall han händelsevis skulle möta något hinder vid utbredandet af sina läror, hvilka icke blott omintetgöra de enklaste sedebuden utan äfven den vanliga anständigheten o. s. v. Men icke lär väl samhället af sådana omständigheter böra låta hindra sig från att fullgöra sin pligt. Det lär för öfrigt under nuvarande förhållanden icke vara att befara, att vi skola lida af en alltför sträng lagskipning, snarare af en något för slapp.

Jag finner alltså, kort sagdt, inga egentliga skäl för den utstrykning af troslärorna, som lagutskottet här har företagit sig, och jag gör det så mycket mindre, som andra protestantiska länders lagstiftning, t. ex. Tysklands, Danmarks och Finlands, ställt ifrågakarande troslära i paritet med Guds ord och således gifvit dem i allt samma skydd som det senare.

Hvad den andra förändringen vidkommer, kan jag icke heller betrakta den såsom synnerligen lyckad. Det är redan i och för sig svårt att leda i bevis, att ett så kalladt religionsbrott väckt förargelse, och förr är det naturligtvis icke något brott än det väckt förargelse. Men ännu svårare blir det, om man säger, att det är straff-fritt, om det icke väcker *allmän* förargelse, ty att leda detta i bevis torde vara en ganska kinkig sak. Jag vill tillåta mig att äfven här taga några exempel ur verkligheten. Om t. ex. en person håller ett föredrag inför ett auditorium af hundra personer, i detta föredrag på det grymmaste hädar Gud och drifver det uppenbaraste gäckeri och hån med Guds ord och sakrament, han applåderas af femtio, men de andra femtio kränkas på det högsta af hela uppträdet, kan man då säga, att han dermed väckt *allmän* förargelse? Att han väckt *förargelse*, lider intet tvifvel, äfvensom att, enligt lagens anda och mening, tilltaget är brottsligt. Ett annat exempel. I en mindre krets företager man sig, hvilket verkligen har passerat, det gröfsta gäckeri med begge våra sakrament, både dopet och nattvarden. Kretsen består till exempel af blott omkring tretio personer. Femton af dem tycka tillställningen vara lustig, men de andra femton anse sig förfärligt pinade och marterade. Männe nu brottet icke är ett så kalladt religionsbrott, därför att för tillfället åtminstone förargelsen är framkallad blott hos dessa femton, och kan det icke alltför väl hända, att domaren vid lagens tillämpning icke anser detta vara någon allmän förargelse, och brottet således blir strafflöst? Jag försäkrar eder, mine herrar, att jag icke har någon den ringaste böjelse för något slags inquisitoriskt förfarande i dessa saker och vill icke intränga på sådana områden, som för lagens handhafvare böra vara fridlysta. Men jag kan icke känna mig böjd för att visa en sådan

slapphet, att jag icke skulle våga att tydligen utsätta alla sådana lagbestämmelser, efter hvilka de, som lagen åsyftar att betraktas och behandlas såsom brottsliga, också skola kunna få sitt behöriga straff.

Hvad slutligen den tredje förändringen vidkommer, eller sönderdelningen af 1 § i det kongl. förslaget i två, så anser jag visserligen, att denna möter mindre betänkligheter. Jag medgifver i allmänhet rättigheten af hvad lagutskottet här har sagt, eller att gäckeri med gudstjensten bör bedömas lindrigare än gäckeri med ordet och sakramenten, och lagberedningen har i sitt förslag bibehållit dessa straffbestämmelsers upptagande i två olika paragrafer. Men jag kan likväl icke neka till, att jag ändå gifver företräde åt det kongl. förslaget, som sammanför allt i enda paragraf, och jag gör detta därför, att det är så ofantligt svårt att bestämma, när ett gäckeri med gudstjensten endast är detta och icke på samma gång äfven gäckeri med just ordet och sakramenten. Emedan dessa två ting kunna så gå in i hvarandra att det är omöjligt att skilja dem åt, synes det mig vara lämpligast att låta domaren pröfva, huru förhållandet var. Han behöfver icke därför komma att belägga den mindre brottsligheten med för högt straff, då han har en så betydande strafflatitud att röra sig inom, som den i det kongl. förslaget uppställda.

Men ehuru jag nu, mine herrar, icke kunnat tillbakahålla dessa anmärkningar och således icke heller kunnat underlåta att tillerkänna det kongl. förslaget i oförändradt skick ett visst företräde framför det af lagutskottet framställda, så vill jag dock icke yrka afslag på lagutskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts, därför att det förra redan nu blifvit godkänt af Andra Kammaren, och det således uppenbarligen är ett vilkor för lagens framgång, att äfven Första Kammaren fattar enahanda beslut, och när för öfrigt mina anmärkningar för ingen del gått ut på att förklara detta lagutskottets förslag för förkastligt, utan jag tvärtom anser det vara en förbättring af våra nuvarande lagbestämmelser, så vill jag, för min del, icke motsätta mig bifall till detsamma, sådant det nu är.

Herr statsrådet von Steyern: Lagutskottets förslag skiljer sig, såsom den siste ärade talaren erinrade, i åtskilliga afseenden från Kongl. Maj:ts proposition. Då jag det oaktadt ber att få gifva till känna, att det är regeringens önskan, att lagutskottets förslag nu måtte antagas, innebär detta icke ett erkännande af oantagligheten af Kongl. Maj:ts proposition, utan det sker dels därför, att, såsom nyss erinrats, Andra Kammaren redan bifallit utskottets förslag, hvadan detta den enda lösning af frågan, som för närvarande är möjlig, dels därför att jag anser utskottets förslag vara ett ganska godt framsteg inom lagstiftningen på ifrågavarande område. Den viktigaste skillnaden mellan utskottets och Kongl. Maj:ts förslag ligger deri, att utskottet icke vill medgifva skydd mot gäckeri af främmande församlings troslära och gudstjenst. Det är att beklaga, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del icke vunnit bifall. Det ligger otvifvelaktigt en oegentlighet deri att medgifva främmande trosbekännare fri religionsutöfning och på samma gång prisgifva deras troslära och gudstjenst åt smädelsen och hånet. Annorledes handlade man förr här i landet.

*Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)*

Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)

I kongl. kungörelsen den 24 januari 1781, det första påbud om religionsfrihet, som här utfärdats, belägges med straff af böter, om någon hädar främmande religionsförwandters särskilda meningar eller heliga bruk. Ett sådant skydd ingår också i alla protestantiska länders lagar. Men vill man skydda främmande religionsbekännares troslära, så måste man gifva samma benämning åt det, som man skyddar för svenska kyrkan. Derfor har ett sådant stadgande intagits i den kongl. propositionen.

Jag har dermed ingalunda haft den afsigten att bereda något nämnvärdt skydd för den svenska kyrkans bekännare utöfver det vi redan hafva, ty jag anser denna kyrka, såsom grundad i Guds ord, tillräckligt skyddad i sin troslära genom de straffbestämmelser lagen redan innehåller för gäckeri med Guds ord och sakramenten.

Faller emellertid frågan om skydd för främmande trosbekännares läror, så faller dermed också bestämmelsen om skydd för svenska kyrkans troslära, och dermed undanrödjes den hufvudsakliga anledningen, hvarför i Kongl. Maj:ts förslag religionsbrotten sammanförts i en paragraf. Detta skedde därför, att det icke gick an att i 1 § stadga strängare straff för gäckeri med Guds ord och sakramenten och i 2 § ringare straff för gäckeri med trosläran, när man ansåg dessa förbrytelser i sjelfva verket gå ut på ett och detsamma.

Deremot innehåller utskottets förslag en bestämmelse, som icke sammanhänger med de förut nämnda, eller den, att gäckeriet skall vara straffbart endast när det åstadkommer *allmän* förargelse. Detta tillägg af ordet *allmän* har väckt mina betänkligheter liksom den föregående talarens och äfven utskottets ordförandes. Men jag finner af den i utskottets utlåtande åberopade 13 § af 18 kapitlet strafflagen strafflagens mening vara, att gäckeriet alltid väcker *allmän* förargelse när det sker i skrift, som man utsprider eller utspida läter. Jag anser mig häraf berättigad att draga den slutsats, att gäckeriet måste anses i ännu högre grad väcka *allmän* förargelse, när det sker inför en menighet eller i ett offentligt föredrag; och vid sådant förhållande anser jag, att utskottets förslag äfven i denna del är någorlunda antagligt.

Utskottets förslag innefattar mildringar i alla hänseenden i lagstiftningen angående religionsbrotten, och detta tror jag vara riktigt. Straffen för dylika brott hafva varit så stränga, att man mångengång dragit sig för att tillämpa dem. Men de straffsättningar, utskottet föreslagit, böra häfva betänkligheterna mot lagens tillämpning. Och samhället är bättre betjent med lagar, som motsvara rättskänslans fordringar, och därför tillämpas, än med lagar, som äro så stränga, att man måste söka undanflykter för att slippa tillämpa dem på förekommande brott.

Jag hemställer under nuvarande förhållanden om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Stjernspetz: På samma grunder, som den ene af reservanterne anført, anhåller äfven jag om afslag å lagutskottets hela föreliggande förslag. Det torde alls icke vara nödvändigt eller på något

sätt brådskande att vid denna riksdag inlåta sig på en granskning af denna lag, hvilket torde bättre kunna ske vid en annan riksdag. Skulle jag särskildt göra någon anmärkning, så vore det mot 14 §, der straffbestämmelserna icke obetydligt höjts. Jag förstår nog, att denna § kan vara riktig med afseende på vissa vådliga rörelser, men jag kom att tänka på denna lagbestämmelse under den strid, som nyligen rådt mellan protektionister och frihandlare. Jag har flere gånger hört sådana uttryck fällas, hastigt utkastade hotelser, hvilka skulle kunnat gifva anledning till angifvelse.

Straffet är betydligt skärpt, och undantag borde vara stadgadt för sådana uttryck, som fälts under en mera hetsig sinnesstämning. Efter denna lag kunna personer för ett oförsigtigt yttrande nu komma att fällas till 2 års fängelse. Jag tror, att förslaget behöfver ytterligare sofras, innan Riksdagen antager detsamma, och på den grund anhåller jag om afslag å hela lagen.

Herr Hedlund: Det är i första rummet det samband, hvori dessa paragrafer stå till den förbidade tryckfrihetsförordningen, som föranledt mig att taga till ordet, oaktadt jag icke har något särskildt yrkande att göra. Jag har också uppkallats af den föregående talaren — den förste målsmannen för svenska kyrkan, till hvilken jag särskildt ber att få hembära min aktning — då han här uttalat några omdömen, hvilka jag velat taga i betraktande.

Såsom publicist hör jag till dem, som kunna åstadkomma *allmän* förargelse, och kan således icke skydda mig inom den kategorin, som skulle gå fri, då det endast gäller *enskild* förargelse. Jag måste således taga dessa paragrafer i alla dess konsekvenser och är då skyldig att fråga mig, hvad denna paragraf särskildt med afseende på min verksamhet innebär.

Jag ber då att mot den afsedde vördade talaren få göra en liten anmärkning. Han och de med honom liktänkande gå i allmänhet ut från den förutsättningen, att alla dessa styggelser, såsom han kallade dem, inom pressen och literaturen äro gjorda af ond vilja. Man kallar dem styggelser, hufvudsakligen därför att de stöta rådande föreställningar för hufvudet, och man tager för afgjort, att detta icke kan ske annat än af ond vilja. Häremot måste jag inlägga min gensaga. Jag har personlig kännedom af kanske flertalet af dessa unga män och kvinnor, som man ofta hör stämplas från en viss sida såsom målsmän för osedligheten, och denna personliga kännedom har lärt mig, att det öfvervägande flertalet handlar af de varmaste och bästa bevekelsegrunder. Jag har velat gifva detta offentliga vittnesbörd inför eder, mine herrar, och jag står för det. Det är ju så, att det varmaste nitet ofta drifver mannen till de starkaste uttrycken, och det kan vara fallet, att det ädlaste sinnelaget utsätter sig för den största faran genom att våga mest.

Man har ofta åberopat, huru vår kyrkofader Luther icke sparade på ordalagen, hvarken i allvar eller ironi, när det gälde att bekämpa rådande föreställningssätt. Han tvekade icke ens att gilla brännandet af dem, som voro af annan mening än han. (Jag ber endast få på-

*Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)*

Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)

minna om, hvad som skedde i Genève). Det var en man, som gjort det väldigaste ingrepp i den franska kyrkans förderliga förföljelse-
ande, och den mannen hette Voltaire. Hvad var det för vapen han begagnade? Det var hufvudsakligen ironiens, satirens eller just "gäckeriets" vapen.

Härmed vill jag icke hafva sagt, att det är ett vapen, som jag älskar. Tvärt om. Men jag säger, att det är ett vapen, som kan begagnas med det djupaste allvar och det renaste uppsåt. Detta gäller dock hufvudsakligen beträffande tros läran, och bör icke gälla om gudstjensten. Jag vill, åtminstone för min del, att det skall råda aktning för den allmänna gudstjensten, vare sig den är protestantisk, katolsk eller judisk.

Jag är i likhet med herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ganska ledsen åt, att lagutskottet borttagit ur Kongl. Maj:ts proposition frågan om olika trosbekännelser. Jag är det dock icke endast på den grund han nämnde, eller därför att jag finner ett hånfullt behandlande af människors gudstjenst vara styggelse, utan därför att det är så lätt att dermed åstadkomma förföljelse. Vi se i ett land, som ligger oss ganska nära, hvad religionshatet kan åstadkomma. Det är farligt att leka med detta troshat, vare sig det sker från predikstolen, i pressen eller i folkförsamlingen, och skydd mot förföljelse vill jag beteckna såsom den viktigaste grundsatsen i vår lagstiftning såväl i strafflagen som i tryckfrihetsförordningen.

Hvad tros läran angår, ställer jag mig helt och hållet på utskottets sida. Stadga vi skydd för tros läran i lagstiftningen, bygga vi på en falsk grund. Trossatser liksom andra lärosatser kunna icke försvaras annat än med andliga vapen: förnuftet och det fromma troende sinnelaget. De kyrkor, som varit omgärdade med det starkaste världsliga skydd, hafva snart fått erfara detta. Jag tror därför det är lyckligt, att tros läran icke kommit med här. Anmärkningar mot tros läran kunna dock väcka förargelse, det har jag erfarit mer än en gång. När man står inför en kompakt opinion, blir hvarje anmärkning en styggelse, och det fordras ett starkt moraliskt mod att då kämpa för hvad man anser sant och rätt. Der finnes en mycket starkare magt än både lagar och myndigheter, och det är den fördomsfulla allmänna meningen, och der fordras mod till att upptaga striden. Då får man alltid höra, att man väcker "allmän förargelse". Frågar jag då: "I talen så ifrigt om den förargelse, jag gör eder, har jag icke också någon liten rätt att få veta, hvarför icke jag skall vara skyddad mot den förargelse, I gören mig?" så finner man ett sådant tal obehörigt. Om under de höga tempelhalvfen en person står och förklarar mig för en ogerningsman, så har jag ingen rätt till skydd välan; jag kan finna mig deri, ty jag tager deraf föga eller ingen förargelse.

Jag har velat yttra detta, innan vi komma till tryckfrihetsförordningen. Man bör besinna, att det icke alltid är af ond vilja, med ondt uppsåt, man strider för sin mening. Icke heller är det för sitt nöjes skull man, i striden mot en fördomsfull rådande mening, gör sig till "varg i veum" inom det samhälle, der man lever. Tagen

upp denna strid, I sjelfva, som dömen, och då först skall jag finna något berättigadt i edra domar.

*Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)*

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Den förste ärade talaren förklarade väl, att han icke ämnade motsätta sig lagutskottets förslag; men han framställde icke yrkande om bifall till detsamma. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet uttalade en förhoppning, att kammaren måtte antaga lagutskottets förslag, enär det redan vore af Andra Kammaren bifallet; men han framställde icke något yrkande om bifall. Den tredje talaren ordade vidt och bredt i ämnet, men icke heller han gjorde något yrkande. Det synes mig vid sådant förhållande vara i sin ordning, att någon af lagutskottets ledamöter yrkar bifall till lagutskottets förslag, fastän jag i ett afseende skilt mig från utskottet, nemligen så vidt utskottet för att karakterisera de i 7 kap. 1 och 2 §§ strafflagen omförmälda brott fordrar, att den derigenom åstadkomna förargelse skall hafva varit allmän; finner jag mig till följd af omständigheternas tvång föränslåten att hemställa om bifall i allo till utskottets förslag. — Jag gör det på grund af samma motiv, som föränledde herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet att, oaktadt han ansåg Kongl. Maj:ts proposition kanske vara mera antaglig än utskottets förslag, likväl uttala sin förhoppning om det senares antagande. Endast en talare, herr Stjernspetz, har yrkat afslag på allt, både Kongl. Maj:ts proposition och utskottets betänkande; han uttryckte sig kort och godt, åberopade herr Jonas Andersons i Tenhult reservation och yrkade på den grund, att allt skulle afslås. Jag kan icke föreställa mig, att detta omotiverade yrkande skulle kunna förmå kammaren att afslå hvad som nu af regeringen och lagutskottet är föreslaget. Jag känner väl, att man i den radikala pressen lagt lagutskottet till last, att, ehuru detsamma afstyrkt alla vid januari-riksdagen och den innevarande väckta motioner om ändringar i strafflagen på den grund, att denna lag i sin helhet vore under revision, utskottet likväl nu i hufvudsak tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition om ändring i vissa delar af 7 och 10 kapitlen. Denna press har härvid förbisett ett viktigt förhållande. Om lagutskottet tagit sig före att inlåta sig på behandling af de enskilda motionerna, hade det kunnat ske på två sätt, antingen så, att lagutskottet på egen hand utarbetat förslag till förändringar i de delar af strafflagen, som varit föremål för motionerna, eller ock så att lagutskottet föreslagit Riksdagen att skriva till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta utarbeta förslag till de motionerade förändringarne. Hvilketdera utskottet än föreslagit och Riksdagen beslutit, hade detta ju ej kunnat leda till någon påföljd. Hade Riksdagen antagit ett lagförslag och öfverlemnadt det till Konungen, hade han otvifvelaktigt öfverlemnadt det till lagberedningen för att tagas i öfvervägande i sammanhang med pågående revision. Hade Riksdagen beslutit en skrivelse, hade äfven denna efter all sannolikhet blifvit öfverlemnadt till lagberedningen med förständigande att taga densamma i öfvervägande. Huru annorlunda gestaltar sig icke förevarande ärende, hvori förslaget ut-

Ändring af
7 kap. 1 §
strafflagen.
(Forts.)

gått från sjelfva lagberedningen? Man måste väl kunna antaga, att lagberedningen hållit på så länge med sitt värf, att den nu förmår öfverskåda hela det område, inom hvilket det för närvarande arbetar, och således med sammanhang och konsekvens kunnat framlägga ändringsförslag i den del, som nu är i fråga. Det är väl att märka, att just dessa delar af strafflagen stå i närmaste samband med den förestående revisionen af tryckfrihetslagen; det är dessa kapitel och paragrafer, till hvilka § 3 tryckfrihetsförordningen refererar sig. Det är sålunda efter mitt förmenande stor skilnad mellan de fall, då lagutskottet icke velat inlåta sig på en partiel revision af strafflagen, och detta fall. Detta är något, som säkerligen äfven herr Stjernspetz förbisett; annars hade han väl icke kommit fram med sitt yrkande. Det är enligt min åsigt af behovet påkalladt, att äfven tryckfrihetslagen undergår revision — hvarom jag dock nu icke vill tvista — och alla förklara sig inse, att den icke är nöjaktig, men när man skrider till revision, framkomma alltid de obotfärdigas förhinder. Jag tror, att det kan vara ganska godt att hafva undangjort förevarande partiella revision af strafflagen, innan man öfvergår till en partiel eller allmän revision af tryckfrihetsförordningen, och yrkar jemväl på denna grund bifall till lagutskottets hemställan.

Jag vill icke närmare utveckla de företräden, som jag anser lagutskottets förslag hafva framför den kongl. propositionen. Så mycket vill jag dock säga, att utländsk troslära ingalunda, såsom man tyckts antaga, är i vårt land utan skydd mot gäckeri. 11 kap. handlar om fridsbrott; och i dess 3 §, som först bjuder, att hvad i lagens paragrafer är stadgadt skall ock gälla, om der sagda brott föröfvas vid gudstjänst, som dem tillåten är, hvilka till främmande lära sig bekänna, förekommer derefter följande straffbestämmelse: "*Astadkommer man hos dem, vid annat tillfälle, förargelse genom gäckeri med deras troslära; straffes med böter*". Dessutom tror jag, att hvarje kristet trosamfund är mot gäckeri med dess troslära i dennas betydelsefullaste delar skyddadt genom första paragrafen af sjunde kapitlet, som straffar lastande och gäckeri af Guds heliga ord och sakramenten. Alla kristna bekännelser, som ju i väsentliga delar öfverensstämma och hvar för sig söka grundläggningen af sin troslära i Guds heliga ord, äro genom åberopade lagrum medelbarligen tagna i skydd. Kärnpunkten i hvarje kristen religion är ju en och densamma. Härigenom kan det också mycket väl förklaras, hvarför icke lagstiftaren såsom brottsliga särskildt upptagit handlingar, som kränka den lutherska kyrkans troslära; motivet har varit hans åsigt, att denna är skyddad genom bestämelsen om straff för gäckeri med Guds heliga ord och sakramenten. Vid sådant förhållande har det icke synts utskottet lämpligt att införa en ny art af religionsbrott, och lagutskottet har funnit de skäl en af högsta domstolens ledamöter deremot anfört fullkomligt giltiga och därför också åberopat dem.

Jag vill icke vid denna sommarriksdag och vid denna sena timme längre uppehålla kammaren, utan ber att i korthet få förnya mitt yrkande om bifall till lagutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af förevärande § och sedan på afslag derå, hvarefter propositionen på paragrafens godkännande upprepades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

2 §.

Godkändes.

10 kap.

1, 3 och 11 §§.

Godkändes.

14 §.

*Ändring af
10 kap. 14 §
strafflagen.*

Herr Forssell, Otto: Det är uppenbart för hvar och en, som läser denna paragraf, att den, som begått det brott, som här förmäles, icke gjort det af obetänksamhet eller tanklöshet, utan med full öfverläggning och uppsåt. Mala fides har varit grunden till hans handlingssätt. Vid sådant förhållande föreställer jag mig, att den ordning i hvilken straffbestämmelserna här äro uppställda: i första rummet böter och derefter fängelse, icke är den rigtiga. Det är dock ett bra svårt brott att offentlig eller i skrift uppmana någon att göra våld på person eller egendom, och det är så beskaffadt, att fängelse bör i första rummet ådömas och böter i det andra. Jag vill icke nu yrka på någon förändring af paragrafen, efter den nu redan är godkänd af Andra Kammaren, men jag tror mig böra till dagens protokoll inlägga min reservation, emedan det gäller företrädesvis lagskiparen, som torde få ganska svåra bekymmer, då fråga blir att tillämpa denna lag, så vida ej hela lagparagrafen skall blifva alldeles kraftlös och föremål för åtlöje.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och nu ifrågavarande paragraf godkändes.

15—18 §§ samt ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens redan fattade beslut.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af väckta motioner i syfte

Om kvinnas
valbarhet till
ledamot af
fattigvårds-
styrelse och
skolråd.
(Forts.)

att kvinna må kunna väljas till ledamot af fattigvårdsstyrelse och skolråd.

Herr Bergström: Herr grefve och talman: Såsom betänkandet utvisar, har jag deremot reserverat mig. Reservationen går derpå ut, att Riksdagen icke måtte finna skäl att i anledning af förevarande två motioner för närvarande vidtaga någon åtgärd. Jag har flera skäl till denna min hemställan; ett bland dem är, att frågan, huruvida kvinna lagligen kan väljas till ledamot af fattigvårdsstyrelse eller icke, är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende. Skulle det nemligen visa sig, att Kongl. Maj:tt gillar ett öfverklagadt val, hvarigenom en kvinna blifvit utsedd till ledamot i fattigvårdsstyrelse, torde den föreslagna lagförändringen, så vidt angår förordningen om fattigvården, icke vara behöflig. Man har ju sett en så pass vigtig förändring inom kyrkolagstiftningens område på lagskipningens väg genomförd, som t. ex. den, att kvinna är berättigad att söka och erhålla klockaretjenst. För det andra får jag fästa uppmärksamheten på en sida af saken, som är alldeles förbisedd af lagutskottet. Såsom hvar och en vet, kan en manlig röstberättigad medlem af kommunen, som utses att utföra ett kommunalt uppdrag, icke afsäga sig detta, med mindre han kan andraga laga skäl derför eller, såsom lagen uttrycker sig, har "laga ursäkt." Om kvinnans rätt i detta afseende har utskottet icke yttrat sig. Om man också medgifver, att bland röstberättigade kvinnor kunna finnas många, som vore villiga och skickliga att fungera såsom ledamöter af skolråd och fattigvårdsstyrelse, så är det dock mindre lämpligt att, om kvinna ej finnes villig att mottaga uppdraget, likväl tvinga henne dertill. Då förslaget till skrifvelsen icke vidrör detta förhållande, ligger det nära till hands att antaga, att man vill göra valberättigad kvinna skyldig att mottaga val, så vida hon icke har laga ursäkt. För min del kan jag icke vara med om att med tvång draga in kvinnan i det kommunala lifvet. Jag tror visserligen, att fattigvårdsstyrelse och skolråd med stor fördel kunna begagna kvinnans biträde, der sådant är lämpligt; men jag föreställer mig, att det för skolråden icke skall blifva svårare att på frivillighetens väg få en kvinna till inspektris öfver en qvinlig slöjdskola än det varit t. ex. för Örebro läns hushållningssällskap i afseende å de skolor, som sällskapet understödjer. Inom den personliga och kristligt kärleksfulla fattigvårdens område kan kvinnan — derpå tviflar jag icke — på fattigvårdsstyrelsens uppmaning och enligt dess anvisning, öfva verksamhet af stort gagn, men att på lagstiftningens väg framtvinga en sådan verksamhet, dertill känner jag mig föga benägen. Jag tror på dessa skäl, att det icke är skäl att bifalla motionen, och hemställer derför om afslag å utskottets hemställan.

Herr Borg: Hvad den första delen af herr ordförandens i lagutskottet anförande angår, nemligen att förevarande fråga nu är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, och att det derför icke vore nödvändigt, att den på sätt, som är föreslaget, behandlades, kan jag icke annat än gilla den anmärkningen. Hvad deremot den andra, hans

hufvudanmärkning, angår, att qvinnan icke borde *med våld tvingas* att mottaga de ifrågavarande kommunala uppdragen, kan jag icke förstå huru dermed sammanhänger. Först och främst begriper jag ej, hvarför icke qvinnan, liksom mannen, skulle hafva *skyldighet* att åtaga sig kommunala och andra dylika befattningar, då hon dertill anses lämplig; jag förstår ej den ärade talarens ömhet om qvinnan i detta fall, i synnerhet som hennes val uteslutande komme att bero på de kommunala myndigheterna. Rättighet af sådan art, liksom skyldighet för qvinnor att äfven mottaga val till berörda befattningar, synes mig ganska naturligt, om man förutsätter hos henne de kvalifikationer, som fordras af en med alla kommunala rättigheter utrustad man. Atminstone har jag ej kunnat få i mitt hufvud, hvarför en man blott genom denna sin egenskap, han må vara än så okunnig och inskränkt, skulle vara mer lämplig till de kommunala posterna i fråga, än den mest snillrika och kunniga, den mest humana och nitiska qvinna. Visserligen anmärkte den ärade ordföranden i lagutskottet, att qvinnan på många sätt i öfrigt kan användas på skolans område, o. s. v., men om hon är duglig, frågar jag, hvarför hon nödvändigtvis skall ställas *bakom* mannen och icke erhålla samma rätt som han, utan endast blifva *anlitad*, då han enskildt finner för godt. Det förefaller understundom, som om männen resonerade sålunda: vi erkänna icke qvinnans jemlikhet med oss, vi anse henne oss underlägsen. I sådant fall synes det mig dock som om man fälde omdömet utan att hafva pröfvat, och kan man skäligen säga, att qvinnan i förevarande fall är oduglig och olämplig, då man aldrig pröfvat hennes egenskaper på de områden, som nu föreligga? Äro männen verkligen så öfverlägsne, så förträfflige och utmärkte, att de ej behöfva hjälp i de arbeten, som här äro i fråga, torde de väl ej heller behöfva frukta för täflan med qvinnorna, då de ju alltid skulle veta att göra denna sin öfverlägsenhet gällande.

Emellertid tyckes det vara en och annan man, som betviflar denna öfverlägsenhet, ty huru skulle man annars kunna förklara den obenägenhet, som på vissa håll gör sig gällande mot reformen, oakadt männen i det kommunala lifvet genom sitt antal hafva en så ofantligt numerisk öfvervigt, att de på grund deraf icke behöfde frukta att öfverrumplas af qvinnorna? Huru som helst, vore det märkvärdigt, om man inom det manliga släktet för närvarande kommit till denna punkt; det skulle då hafva mycket urartat sedan Sveriges heroiska tid, Karl XII:s dagar, då "*en mot tio stälde*". Nu åter skulle man ej våga ställa *tio, femton, tjugu* män mot *en* qvinna, ty så många äro de kommunalt röstberättigade männen till antalet emot kommunalt röstberättigade qvinnor.

Skulle likväl ej dessa skäl verka på eder, mine herrar, tager jag mig friheten anföra ännu ett. Skulle det ej ur synpunkten af männens egen magtfullkomlighet vara skäligt, att de finge *rättighet* välja en qvinna? Borde männen icke utsträcka sitt valde derhän, att de, om det så behagade dem, kunde välja äfven qvinnor? Huru det än är, är mannens magt nu inskränkt, ty äfven den allra yppersta och lämpligaste qvinna kan han icke sätta till de nu ifrågavarande sysslorna, enär lagen hindrar det.

Mine herrar, jag vill icke vid denna sena timme vidare fördjupa

*Om qvinnas
valbarhet till
ledamot af
fattigvårds-
styrelse och
skolråd.
(Forts.)*

Om kvinnas
valbarhet till
ledamot af
fattigvårds-
styrelse och
skolråd.
(Forts.)

mig i ett ämne, som för mig är ytterst intressant och hvilket jag äfven skulle önska i lika hög grad intresserade eder; jag tager mig dock friheten att till eder ställa ännu några få ord. Herrar *frihandlare*, den *fria tåflans* män, I kunnen helt visst ej heller på detta område frångå *frihetens* grundsats, ej gifva er egen lifsåskådning moder ett slag eller förneka henne, och I herrar *protektionister*, jag är derom lika öfvertygad, ären alltför rättsinnade och modige för att fordra *skydd* mot *qvinnan*, och det kan jag försäkra er, att I ej skolen ångra, ty hvilka traktater och tulltaxor, man ock må antaga, skall man hvarken *importera* eller *insmuggla* en sådan produkt, utan den kommer äfven framgent att bli uteslutande *svensk* tillverkning.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Ekenman, Victor: Jag skall bedja att med några ord få bemöta hvad den förste ärade talaren yttrade, och jag vill på förhand försäkra, att jag med hänsyn till den sena timmen skall fatta mig så kort som möjligt. Den ärade talaren, lagutskottets ordförande, yttrade, att han ansåg, att denna fråga icke bort för närvarande förekomma till afgörande, och han anförde i främsta rummet det skälet, att det icke var klart, huruvida qvinnan enligt gällande lag kunde väljas till ledamot i de ifrågavarande kommunala styrelserna, ty en sådan fråga vore på Kongl. Maj:ts pröfning beroende. Jag vill med afseende derå erinra, att det förslag, lagutskottet afgifvit, afser en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och jag är för min del förvissad, att om Kongl. Maj:t finner obehöfligt att göra de äskade bestämmelserna på grund deraf, att de med tillämpning af redan gällande lag äro för motionärens syfte obehöfliga, Kongl. Maj:t nog på denna grund skall afböja förslaget, och någon skada är icke skedd. Vidare sade samme talare, att det fall icke vore i skrifvelsen påvisadt, att qvinna under andra förhållanden än man skulle kunna komma ifrån de kommunala uppdragen, och han fann det då origtigt att besvära henne med denna rättighet. Det må nu så vara; jag tror att man allmänt hört talas om qvinnans önskan att få samma rättigheter som mannen, men vill hon hafva samma rättigheter, måste hon äfven enligt min mening underkasta sig samma skyldigheter som mannen, och kan hon icke i det fall, som här föreligger, förebära sådan laga ursäkt, som för mannen nu gäller, så får hon stå sitt kast. Vidare har det talats om, att qvinnan redan nu enligt nuvarande lagstiftning egde att egna sina omsorger åt fattiges vårdnad och skolans bestyr. Detta är till viss grad sant. Men det bör heller icke förbises, att detta deltagande icke är sådant, som betingas af ledamotskap i någon af dessa styrelser, utan det är ett biträde bredvid. Jag vill icke underkänna vigten och betydelsen deraf, men jag har liksom lagutskottet ansett, att qvinnans egenskap af qvinna, om jag så får säga, icke, då hon i öfrigt har erforderliga kvalifikationer, bör hindra hennes inväljande i skolråd och fattigvårdsstyrelse. Då jag liksom lagutskottet är fullkomligt öfvertygad om de goda verkningarne och gagnet af en sådan åtgärd, tillåter jag mig, på grund af hvad jag haft äran anföra, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag anser mig skyldig att yrka afslag. Jag tror nemligen att den del af qvinnans verksamhet, som sker i tysthet och obemärkthet, är den, som medför största välsignelsen och nyttan. Litet hvar veta vi ju, att qvinnan uträttar mycket godt på den enskilda välgörenhetens och fattigvårdens område; jag tror äfven att, om hon blefve tvungen att gå in såsom ledamot i fattigvårdsstyrelse och skolråd, derigenom skulle den verksamhet, som hon nu till mångas gagn och båtнад i tysthet utöfvar, lida intrång.

*Om qvinnas
valbarhet till
ledamot af
fattigvårds-
styrelse och
skolråd.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr greffen och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af utskottets förevarande utlåtande och sedan på afslag å hvad utskottet deri hemställt, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Ekenman, Victor*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner lagutskottets utlåtande n:o 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan jemväl den förseglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—41;
Nej—40.

Föredrogs å nyo och godkändes konstitutionsutskottets den 10 och 14 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 17 § riksdagsordningen samt om tillägg till 17 eller 25 § nämnda lag.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de under dagens lopp första gången bordlagda ärendena, näst derefter de två gånger bordlagda utlåtandena från statsutskottet och sist öfriga ärenden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 10,08 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
